

II

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

427-OJOJE PLENARINĖJE SESIJOJE, ĮVYKUSIOJE 2006 M. GEGUŽĖS 17–18 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui, kuriuo atsakoma į nepriklausomų aukštos kvalifikacijos ekspertų atliktą Bendrijos mokslinių tyrimų penkerių metų (1999–2003) įvertinimą

COM(2005)387 final

(2006/C 195/01)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2006 m. rugpjūčio 24 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui, kuriuo atsakoma į nepriklausomų aukštos kvalifikacijos ekspertų atliktą Bendrijos mokslinių tyrimų penkerių metų (1999–2003 m.) įvertinimą*

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. balandžio 25 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Paulo Braghin.

427-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. gegužės 17 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 108 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 1 susilaikius.

1. Nuomonės santrauka

1.1 EESRK vertina ir palaiko į trečiąjį penkerių metų veiklos vertinimą įdėtas pastangas ir plataus masto tokio aukšto lygio intelektualų dalyvavimą jame. Jis tikisi, kad įvairių darbo grupių, konkrečiai — ekspertų grupės, kuriai buvo pavesta atlikti bendrąjį vertinimą, suformuluotos rekomendacijos⁽¹⁾ taps nuolatiniu pagrindų programų vykdymo, ateities mokslinių tyrimų ir naujovių diegimo politikos kūrimo ir, žvelgiant plačiau, Lisabonos strategijos įgyvendinimo politikos kryptį atskaitos tašku.

1.2 EESRK keletą kartų pasisakė už tai, kad gerokai būtų padidinta Europos moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai (MTTP) skirta biudžeto dalis, todėl apgailėstauja dėl numatomo šio biudžeto mažinimo, nes mano, kad mažinimas prieštarauja plėtros prioritetui, kurį iškelė pasaulyje stiprėjanti konkurencija ir kurio reikalauja Lisabonos strategija.

1.3 EESRK pabrėžia platesnio pramonės sektoriaus dalyvavimo ir įsitraukimo į mokslinių tyrimų ir pažangaus vystymo veiklą svarbą kaip Barselonos Europos Vadovų Tarybos tikslų

realizavimo išankstinę sąlygą. Jis kviečia tikslingiau bendrauti su įmonėmis, organizacijomis ir gamintojų asociacijomis ir jas įtraukti į procesą, kuriuo siekiama nustatyti strategines temines sritis, kuriose galėtų pasireikšti aukšta Europos mokslinių tyrimų kokybė.

1.4 EESRK prašo plėtoti priemones, kurios skatintų privačius asmenis finansuoti MTTP — pradedant rizikos kapitalu arba investiciniu kapitalu ir baigiant EIB teikiamu finansavimu bei moksliniams tyrimams teikiamomis kreditų lengvatomis — kad būtų palengvintas mokslinių tyrimų rezultatų kelias iki konkrečių įmonių iniciatyvų.

1.5 EESRK palaiko ekspertų grupės poziciją, jog būtina tyrėjams suteikti daugiau savarankiškumo ir skatinti atsakomybę (laikantis etikos principų), gerinti mokslininkų karjeros sąlygas, užtikrinti tarpdisciplininę ir geografinę judumą ir integruoti Marijos Kiuri stipendijų sistemą į nacionalines bei regionines programas naudojant jas konkrečiai judumui tarp valstybinių ir privačių mokslinių tyrimų sektorių didinti.

⁽¹⁾ *Five-Year Assessment of the EU Research Framework Programmes 1999–2003*, Europos Komisija, Mokslinių tyrimų generalinis direktoratas, 2004 m. gruodžio 15 d.

1.6 EESRK prašo pirmumo tvarka parengti politikos kryptis, kuriomis siekiama universitetinio mokymo plėtros tikslųjų mokslų ir inžinerijos srityje, kad padidėtų moterų mokslininkų skaičius, būtų patrauklesnė mokslinė karjera ir užsienyje dirbantys mokslininkai būtų skatinami grįžti į Europos Sąjungą. Taip pat reikėtų plačiau dėstyti gamtos ir tikslųjų mokslų disciplinas vidurinėse mokyklose ir gimnazijose, skleisti kuo daugiau informacijos apie gamtos ir tikslųjų mokslų studijas universitetuose.

1.7 Supaprastinimo sumetimais EESRK pageidauja tokios paraiškų konkursui teikimo tvarkos, kurioje būtų aiškiau išskirti sistemų ir veiklos tipai bei dalyvių kategorijos, taip pat norėtų didesnio lankstumo ir didesnių pasirinkimo galimybių konkursų dalyviams ir paprastų administravimo ir finansų valdymo gairių, ypač susijusių su dalyvių sutartiniais santykiais.

1.8 EESRK rekomenduoja imtis tęstinio vertinimo, leisiančio nustatyti naudojamų procedūrų ir oficialios kontrolės bei vertinimo procesų efektyvumą; ragina įvesti konkrečių vystymo projektų veiklos ir laukiamų rezultatų tikrinimo etapus, kurių metu būtų vertinami tiksliai iš anksto numatyti projekto kontroliniai punktai, pagal tai skiriamas finansavimas ir tęsiamas pats projektas.

1.9 EESRK siūlo dėti ypatingas pastangas ir nustatyti rodiklius, padėsiančius tinkamai įvertinti konkurencijos ir vystymo rezultatus. Gauti mokslinių tyrimų rezultatų rodikliai turėtų padėti įvertinti finansuojamos veiklos naudą tolesnei mokslinei raidai bei ES bendram vystymuisi ir nustatyti prioritetus imantis naujų veiksmų.

2. Iššūkiai Europos moksliniams tyrimams

2.1 Dėl savo apimties ir išsamaus turinio trečiasis pagrindų programų penkerių metų (1999–2003) įvertinimas yra didelės svarbos analitinis darbas⁽²⁾. EESRK pritaria daugumai ekspertų grupės atliktų ir Komisijos patvirtintų tyrimų bei rekomendacijų. Atsižvelgdamas į pasaulinę konkurenciją ir į Lisabonos strategijos bei Barselonos Europos Vadovų Tarybos tikslus, EESRK pabrėžia būtinybę skubiai atidžiai apsvarstyti Bendrijos atliekamų mokslinių tyrimų prioritetus ir pagrindinius tikslus, visų pirma siekiant sustiprinti gamybos sektorių dalyvavimą.

2.2 Šiandien mokslo ir technikos pažanga vyksta ir naujovės vis dažniau diegiamos „sukryžminant“ skirtingas sritis,

⁽²⁾ Vertinimo procesas tapo akstinu paskelbti daug dokumentų ir ataskaitų, kurie pateikti plačiosios visuomenės dėmesiui interneto svetainėje: <http://forum.europa.eu.int/Public/irc/rtd/fiveyearasskb/library>.

tiksliu tariant, vystant plačią tarpdisciplininę universitetų, įmonių ir išorinės aplinkos sąveiką, o ne vien pagal linijinį modelį, kuriuo remiantis naujovės tarnauja pagrindiniams moksliniams tyrimams (dažniausiai akademinio lygmeniu), tuo tarpu vystymas ir taikymas priklauso pramoninių tyrimų sričiai — toks mokslo plėtros modelis vyravo iki pastarųjų metų⁽³⁾. Nuo šiol mokslinių tyrimų veiklai daugiausia būdingas bendradarbiavimas ir sąveikusis mokymasis, neapibrėžtumas ir rizika.

2.3 Sąveikusis modelis leidžia suprasti regioninių grupių sėkmės priežastis. Tos grupės sudaro „sistemą“, galinčią pozityviai paveikti įmonių ir universitetų elgesį ir sukurti tinkamą socialinį ir kultūrinį kontekstą, veiksmingą organizacinę ir institucinę aplinką, infrastruktūros objektų ir reguliavimo sistemų, galinčių priimti konkurencijos iššūkius, tinklą.

2.4 Pasaulinis konkurencijos kontekstas

2.4.1 Šiuo metu Europa susiduria su beprecedenčiais pasaulinės konkurencijos ir augimo potencialo iššūkiais. Atrodo, kad jos veiksmai šioje srityje ne tokie efektyvūs palyginti ne tik su jos tradiciniais konkurentais, bet ir su pagrindinėmis kylančiomis šalimis. Indijoje ir Kinijoje MTTP išlaidų augimo tempai yra ypač dideli: Kinijoje — šalyje, kurios MTTP skiriama procentinė BVP dalis 2010 metais turėtų prilygti atitinkamai ES biudžeto daliai, kasmet skiriama apie 20 %. Daugelis Europos įmonių Kinijoje investuoja ne tik dėl to, kad ten mažesnės sąnaudos, bet ir dėl joje susiklosčiusios palankiai labai kvalifikuotų žmogiškųjų išteklių ir plačių bei dinamiškų technologijų ir naujų technologijų produktų rinkų santykio⁽⁴⁾. Turint omenyje, kad moksliniai tyrimai ir naujovės yra lemiami veiksniai norint atremti šiuos iššūkius⁽⁵⁾, Europa turi mobilizuoti pakankamus finansinius išteklius ir visus savo intelektinius gebėjimus, kad paremtų mokslą, technologijas ir naujoves⁽⁶⁾.

2.4.2 Deja, naujausi duomenys kelia nerimą: nuo 2001 m. išlaidų moksliniams tyrimams dydis išliko santykinai stabilus ir yra lygus maždaug 1,9 proc. BVP, tačiau, išlaikant nekintamą kasmetinį lėšų didinimo tempą, kuris 2000–2003 m. buvo 0,7 proc., iki 2010 būtų galima pasiekti vos 2,2 proc. BVP. Vis dėlto reikia nepamiršti, kad pagal BVP dydį Jungtinėse Valstijose moksliniai tyrimai apskritai užima kur kas svarbesnę vietą, todėl būtina kritinė masė pasiekama lengviau. ES ir jos pagrindinių konkurentų moksliniams tyrimams skiriamų lėšų

⁽³⁾ EESRK nuomonėje dėl *Europos mokslo, visuomenės ir piliečių* (CESE 724/2001, 4.2.2 ir tolesniuose punktuose) teigiama, kad dauguma didžiųjų atradimų, pavyzdžiui, elektromagnetinės jėgos ir indukcijos, elektromagnetinių bangų, Rentgeno spindulių, elektroninio vamzdžio, tranzistoriaus ir lazerio fizikoje arba DNR struktūros (dviguba spiralė) biologijoje, buvo fundamentalių, konkrečių taikomųjų tikslų neturinčių mokslinių tyrimų rezultatas. Kartais pakanka vienos naujos idėjos, kad būtų sukelta naujovių lavina įvairiuose ekonomikos sektoriuose ir technikos srityse. Naujausi tokio pobūdžio pavyzdžiai yra informacinės, komunikacijos ir genų inžinerijos technologijos. Tikslingas ir suplanuotas procesas bei būtini politiniai sprendimai gali būti įgyvendinami tik tuo atveju, jei, remiantis nauja koncepcija, galima suformuluoti tikslą ir yra pakankamai aišku, kaip jo siekti.

⁽⁴⁾ J. Potočnik išanga leidiniui *Key figures 2005. Towards a European Research Area: Science, Technology and Innovation*, Europos Komisija, Mokslinių tyrimų generalinis direktoratas, 2005, p. 5.

⁽⁵⁾ EESRK šią temą plačiai aptarė daugelyje nuomonių. Naujausia – INT 269 – CESE 1484/2005, *Nuomonė dėl 7-osios MTTP pagrindų programos*, 2005 m. gruodžio 14 d., pranešėjas Gerd Wolf, 2.2, 2.3, 2.4 dalys. OL C 65, 2006 3 17.

⁽⁶⁾ Žr. Erkki Ormala išangą į *Five-Year Assessment of the EU Research Framework Programmes 1999-2003*.

skirtumą iš esmės lemia mažas privataus sektoriaus indėlis, kuris 2002 m. ES sudarė 55,6 proc., Jungtinėse Valstijose — 63,1 proc., o Japonijoje — 73,9 proc. visų išlaidų. Dar didesni nerimą kelia tai, kad privačios išlaidos mokslinių tyrimų srityje per tą patį laikotarpį sumažėjo, o europiečių privačios investicijos, regis, kreipiamos į kitus pasaulio regionus, kuriuose sudaromos palankesnės sąlygos: 1997–2002 m. Europos įmonės 54 proc. padidino savo realias išlaidas moksliniams tyrimams Jungtinėse Valstijose, o privačių investicijų iš Jungtinių Valstijų į ES tepadaugėjo 38 proc. (7).

2.5 Pagrindiniai tikslai

2.5.1 EESRK pritaria analizei, kurios metu buvo nustatyti keturi pagrindiniai tikslai:

- pritraukti geriausius talentus ir jiems atlyginti,
- kurti moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai (MTTP) pramonės srityje labai palankią aplinką,
- mobilizuoti išteklius naujovėms ir tvariam augimui,
- skatinti pasitikėjimą mokslu ir technologijomis.

2.5.2 Pagrindinis Barcelonos Europos Vadovų Tarybos paskelbtas iššūkis (nuo dabar iki 2010 m. padidinti moksliniams tyrimams skiriamą biudžetą iki 3 proc. BVP didinant privataus sektoriaus finansuojamą mokslinių tyrimų dalį (iki dviejų trečdalių bendros sumos) verčia lyginti ir koordinuoti Bendrijos ir valstybių narių mokslinių tyrimų politiką. Šis tikslas gali būti pasiektas tik padarius Europą patrauklesnę investicijoms į mokslinius tyrimus, sudarius tinkamas pamatines sąlygas ir taip pagerinus mokslinių tyrimų efektyvumą, sustiprinus valstybės investicijų poveikį privatiems moksliniams tyrimams ir padidinus mokslinių tyrimų politikos poveikumą ir nuoseklumą tiek Bendrijos, tiek nacionaliniu lygmeniu (8).

2.5.3 Remdamasis vertinimo laikotarpiu atlikta analize ir daugelio suinteresuotų veikėjų išreikštomis pozicijomis, EESRK mano, kad būtina ryžtingiau keisti pamatines sąlygas, kurios yra nepakankamai palankios mokslinių tyrimų veiklai. Tam reikia koordinuoti Komisijos ir valstybių narių veiksmus. Reikia sukurti visumą priemonių, galinčių tiesiogiai stimuliuoti sistemos inovacijas ir konkurencingumą Europos lygmeniu, nes

susiskaidymas ir prastas pastangų koordinavimas neleidžia pasiekti būtinos kritinės masės ir koncentracijos. Be to, reikia gerokai keisti požiūrį ne tik į nacionalinę mokslinių tyrimų politiką ir jos koordinavimą, bet ir švietimą ir žmogiškųjų išteklių vystymą, intelektinės nuosavybės apsaugą ir naujovių vystymą mokestinėmis priemonėmis, konstruktyvų ir sąveikų universitetų ir įmonių bendradarbiavimą ir t. t.

2.6 Nurodymai dėl būsimos europinės mokslinių tyrimų politikos

2.6.1 EESRK daug kartų palankiai pasisakė dėl Europos MTTP biudžeto padidinimo iš esmės. Dėl to jis dar kartą patvirtino remias Komisijos pasiūlymą didinti šios programos ilgalaikį finansavimą (9). Tačiau jis neigiamai vertina Tarybos minėtą galimybę gerokai sumažinti šį indėlį — skirti apie 5 proc., o ne Komisijos numatytus 8 proc. bendrojo ES biudžeto, nes mano, jog toks mažinimas prieštarauja plėtos prioritetui, kurį lemia pasaulinės konkurencijos stiprėjimas ir kurio reikalauja Lisabonos strategija.

2.6.2 EESRK visuomet palaikė Europos mokslinių tyrimų erdvės (EMTE) kūrimą (10) ir pritarė, kad derėtų įsteigti Europos mokslinių tyrimų tarybą (EMTT), kuri galėtų tapti pagrindine priemone, skatinančia siekti geriausių mokslinių tyrimų rezultatų atliekant „pažangius mokslinius tyrimus“, kurie vyktų „iš apačios į viršų“. EESRK reiškia pasitenkinimą tuo, kad jo rekomendacijų buvo laikomasi, ypač kalbant apie EMTT savarankiškumą ir jos mokslinio komiteto sudėtį, ir primena, jog svarbu į darbą įtraukti ir aukščiausios kvalifikacijos ekspertus, taip pat ir iš pramoninių mokslinių tyrimų sektoriaus (11).

2.6.3 EESRK sutinka, kad būtina pradėti įgyvendinti seką koordinuotų veiksmų siekiant užtikrinti optimalią naujųjų valstybių narių integraciją, tačiau mano, kad šiam tikslui parengtų priemonių nepakanka. Per minėtą vertinimo laikotarpį šių šalių išgyventas pereinamasis procesas trukdo nustatyti veiksmus, tinkamiausius kurti žiniomis ir moksliniais tyrimais tvirtai pagrįstą ekonomiką. Požiūris, kuriuo siekiama „sustiprinti mokslinius tyrimus“ šiose valstybėse, įgauna ypatingą svorį, tačiau jis turi būti paremtas „naujųjų kūrimu“ siekiant priversti veikti joms reikalingus vystymo svertus.

(9) CESE 1484/2005, 1.4 dalies 2 punktą ir 4.1–4.6 dalių 9 ir 10 punktai. OL C 65, 2006 3 17.

(10) Konkrečiai žr. dokumentą CESE 1647/2004, 2005 6 28 OL C 156, Nuomonė dėl Komisijos komunikato: mokslas ir technologija – raktas į Europos ateitį (pranešėjas Gerd Wolf), bei papildomą nuomonę ta pačia tema (CCMI/015-CESE 1353/2004, pranešėjas Joost Van Iersel, antrasis pranešėjas E. Gibellieri).

(11) INT/269-CESE 1484/2005, 4.11 dalis. OL C 65, 2006 3 17 OL C 65, 2006 3 17.

(7) Visi šioje dalyje minimi duomenys paimti iš leidinio *Key figures* 2005, p. 9–10.

(8) Žr. įžangą *Key figures* 2005, p. 3.

3. Pastabos dėl pagrindų programoje įrašytų rekomendacijų

3.1 Privataus sektoriaus dalyvavimas

3.1.1 EESRK pritaria ekspertų grupės rekomendacijoms ir ypač pabrėžia aktyvesnio pramonės sektoriaus dalyvavimo ir didesnių įsipareigojimų svarbą kaip Barcelonos Europos Vadovų Tarybos tikslų įgyvendinimo išankstinę sąlygą. Tikslus gali padėti įgyvendinti ir aktyvesnis ekonomikos sektoriaus dalyvavimas priimant strateginius sprendimus bei nustatant temines sritis, kuriose galėtų pasireikšti aukšta Europos mokslinių tyrimų kokybė.

3.1.2 Norint užtikrinti minėtą dalyvavimą bei palengvinti MVĮ įsitraukimą ir taip padidinti menką dabartinę 13 % dalį, EESRK mano esant būtina daugiau ir kryptingiau bendradarbiauti su įmonėmis, organizacijomis bei gamintojų asociacijomis ir daugiau jas įtraukti į šią veiklą. Savo pobūdžiu Septintoji pagrindų programa ir Konkurencingumo bei inovacijų pagrindų programa turi būti suvokiamos ne kaip alternatyvios, o kaip viena kitą papildančios ir sąveikaujančios.

3.1.3 Siekiant išvengti nevalingo naujų priegios kliūčių kūrimo (kaip nustatė ekspertai Šeštosios pagrindų programos įgyvendinimo metu), EESRK mano, jog tradicinės finansavimo priemonės ir naujos Šeštojoje pagrindų programoje numatytos priemonės ⁽¹²⁾ turi būti ne iš esmės keičiamos, o adaptuojamos remiantis įgyta patirtimi siekiant supaprastinti jų naudojimą.

3.1.4 Integruoti projektai (*Integrated Projects*, IPs) ir specifinės paskirties mokslinių tyrimų projektai (*Specific Targeted Research Projects*, STREPS) yra MVĮ dažniausiai pasirenkamos priemonės, todėl turi būti tobulinamos siekiant dar labiau palengvinti MVĮ dalyvavimą. Technologijų platformos ir bendros technologijų iniciatyvos (*Joint Technology Initiatives*), be jokios abejonės, yra priemonės, galinčios padėti įgyvendinti šį tikslą. Kompetencijos tinklai, vertinami ir plačiai naudojami universitetų ir valstybinių mokslinių tyrimų centrų, galėtų būti plėtojami taip, kad dar labiau paskatintų pramonės įsitraukimą ir mokslininkų judumą didinant daug žadančius mainus tarp privataus ir valstybinio sektoriaus.

3.2 Valdymo ir procedūrų paprastinimas

3.2.1 Valdymo ir procedūrų paprastinimas yra kiekvienos naujos pagrindų programos aktuali tema. Metams bėgant padaryta daug patobulinimų, nes parengta įvairių paprastinimo

dokumentų, o Komisijos narys Janez Potočnik sukūrė konsultacinę grupę (*sounding board*), sudarytą iš mažų mokslinių grupių atstovų, tačiau, atrodo, kad konkretūs pasiūlymai dalyviams kylančių sunkumų ir problemų neišsprendė.

3.2.2 Remdamasis ekspertų ir tiesiogiai suinteresuotų šalių patirtimi, EESRK siūlo, kad dabartinės pagrindų programos dalyviams kylantys sunkumai būtų sistemškai registruojami ir analizuojami siekiant pasiūlyti prie esamos tikrovės labiau pritaikytų mechanizmų. Taip būtų sukurtos palankios sąlygos vykdyti tęstinį vertinimą, leisiantį nustatyti naudojamų procedūrų ir formalios kontrolės bei vertinimo procesų efektyvumą.

3.2.3 Derėtų nustatyti labai konkrečių vystymo projektų reguliarius veiklos ir laukiamų rezultatų tikrinimo etapus. Šie tiksliai ir iš anksto numatytų projekto kontrolinių punktų vertinimo etapai turėtų lemti finansavimo skyrimą ir paties projekto tolesnį vykdymą.

3.2.4 Kalbant apie dalyvavimo ir administracinio bei finansų valdymo nuostatas, būtų naudinga turėti geriau suformuluotas ir tikslesnes dalyvių sutartinius ryšius reglamentuojančias gaires, suteikti daugiau lankstumo ir didesnę pasirinkimo laisvę konkursų dalyviams tiksliau apibrėžiant sistemų tipus, veiklos tipus ir dalyvių kategorijas.

3.2.5 Paaiškėjo, kad santykinai ribota organizacijų grupė daug kartų dalyvavo (dažnai kaip pagrindinė sutarties šalis) paraiškų teikimo procedūrose bei daugelyje programų ir apima apie penktadalį projektų ⁽¹³⁾. Tokia koncentracija kelia tam tikrą susirūpinimą: viena vertus — ji atskleidžia, jog paraiškas teikiantys asmenys susiduria su sunkumais, ypač dalyvaujantys pirmą kartą, kita vertus — tai trukdo įgyvendinti naujus projektus, susijusius su radikalesnėmis naujovėmis ir keliančius didesnę riziką (kurių prašoma antroje rekomendacijoje).

3.3 Skatinti mokslinius tyrimus

3.3.1 Priemonės, kuriomis siekiama skatinti privatų MTTP finansavimą, vis dar nepakankamai apibrėžtos. Beje, rinkos svertai, galintys įsukti tikrą sąveikumo ratą, atrodo, yra blogai suderinti, taigi, kitaip nei turėtų būti, yra neveiksmingi trumpą laikotarpį. Skatinimas mokesčių priemonėmis, intelektinės nuosavybės teisių stiprinimas, rizikos kapitalo intervencijos lengvatos turi būti laikomi daugiau tikslais, o ne veiklos priemonėmis.

⁽¹²⁾ Žr. Komiteto rengiamą nuomonę INT/309.

⁽¹³⁾ Penkerių metų įvertinimas, p. 7.

3.3.2 EESRK ypač pageidauja, kad būtų vystomos priemonės, galinčios stiprinti Europos mokslininkų verslumą, ir kad būtų imtasi kitų priemonių (pradedant rizikos kapitalu arba investiciniu kapitalu ir baigiant EIB teikiamu finansavimu bei moksliniams teikiamomis kreditų lengvatomis), palengvinančių mokslinių tyrimų rezultatų kelią iki konkrečių įmonių iniciatyvų.

3.3.3 Rekomendacija, kuria siekiama pagerinti naujų technologijų MVĮ dalyvavimą, kurią EESRK plačiai palaikė daugelyje ankstesnių nuomonių, turi remtis naujomis specialiomis priemonėmis ir bendromis technologijų iniciatyvomis, technologijų platformomis ir galimybėmis, kurių teikia programa „Idėjos“. EESRK pageidauja, kad tai taptų prioritetiniu tikslu ir kad, taikant atvirą koordinavimo metodą, tam būtų skiriamas ypatingas dėmesys.

3.3.4 Siekiant skatinti novatoriškesnius mokslinius tyrimus, duodančius konkurencingų rezultatų, EESRK mano, kad reikia skubiai nagrinėti dar neišspręstus intelektinės nuosavybės teisių aspektus, būtent — Europos patentą, išradimų, įgyvendintų informatikos priemonėmis naujose pažinimo srityse, patentavimą bei visavertį direktyvos dėl biotechnologinių išradimų patentavimo taikymą.

3.4 Žmogiškieji ištekliai

3.4.1 EESRK mano, kad mokslinės ir techninės karjeros patrauklumo didinimas turėtų būti prioritetinis iškeliant mokslininko profesijos vertę tiek socialine, tiek ekonomine prasme. Stiprėjanti tendencija tęsti trečiojo universitetinio ciklo studijas ir vykdyti mokslinių tyrimų veiklą kitose šalyse, akademiniam arba ne akademiniam kontekste, be jokios abejonės, yra pozityvi judumo forma rengiant mokslininkus, nes keitimasis žiniomis ir darbo metodais yra nepakeičiamas jų turbinimo procesas. Vis dėlto ši tendencija tampa problemiška, kai judumas įgyvendinamas tik viena kryptimi, kai kilmės šalis neatitinka adekvačių darbo, karjeros, socialinio prestižo ir ekonominio atlygio sąlygų, kad paskatintų mokslininkus grįžti⁽¹⁴⁾. Visos Europos Sąjungos valstybės narės turi būti patrauklios mokslininko karjerą pradedančiam jaunimui. Patekimą į ES turėtų ypač palengvinti valdomos mainų formos, kurios turėtų padėti išsileisti naujų mokslininkų iš kylančios ekonomikos šalių, ypač Kinijos ir Indijos.

3.4.2 Programų, susijusių su žmogiškaisiais ištekliais ir judumu, regis, nepakanka padaryti kokybiniam šuoliui (kuris „pritrauktų geriausius talentus ir jiems atlygintų“), numatytam

pirmajame iš pagrindinių tikslų. „Europos mokslininko“ statusas, kuris turėtų būti tokio veiksmo centre, neturi aiškių perspektyvų.

3.4.3 Norint rasti išeitį iš šios kritiškos padėties, reikia įgyvendinti tam tikrą naujovių politiką. Būtina investuoti į tikslinių mokslų ir inžinerijos universitetinio mokymo vystymą. Taip pat reikėtų plačiau dėstyti gamtos ir tikslinių mokslų disciplinas vidurinėse mokyklose ir gimnazijose, skleisti kuo daugiau informacijos apie gamtos ir tikslinių mokslų studijas universitetuose. Todėl reikia sumažinti dalį darbuotojų, kurie turi šių disciplinų diplomus, tačiau jų užimamos pareigos neatitinka studijuojamos specialybės (tokia apgailėtina padėtis šiuo metu yra susiklosčiusi naujosiose valstybėse narėse bei Italijoje, Portugalijoje ir Austrijoje), didinant moterų mokslininkų skaičių (moterys sudaro truputį daugiau kaip trečdalį visų darbuotojų, tačiau daugiau kaip 63 proc. tikslinių mokslų bei inžinerijos specialistų yra moterys)⁽¹⁵⁾ ir didinant mokslinės karjeros patrauklumą.

3.4.4 EESRK nuomone, šiai politikai, kurios našta visų pirma tenka valstybėms narėms, turėtų būti skiriamas ypatingas dėmesys atviro koordinavimo metodo taikymo srityje. Beje, šio metodo taikymas gali būti naudingas aukštojo ir universitetinio mokslo sistemoms bei mokslinių tyrimų sistemoms siekiant nustatyti geriausią praktiką, tinkamas porinių apžvalgų nuostatas, suderintus valstybių narių ir regionų veiksmus bei prioritetines tarptautinių tyrimų temas.

3.4.5 Mokslininkų dalis iš visų dirbančiųjų ES yra kur kas mažesnė negu šalyse konkurentėse (ES 5,4 proc. palyginti su 9 proc. Jungtinėse Valstijose, 10,1 proc. Japonijoje; naujosiose valstybėse narėse ir Pietų Europos šalyse šis skaičius neviršija 5 proc.), o mokslo ir technologijų sektoriuose dirbančių asmenų amžius pradeda kelti nerimą (35 proc. priklauso 45-64 metų amžiaus grupei, o kai kuriose valstybėse narėse šis skaičius didesnis kaip 40 proc., tuo tarpu 25-34 metų amžiaus mokslininkų yra 31 proc.)⁽¹⁶⁾. Žinoma, kad apie 150 000 Europos mokslininkų šiuo metu dirba Jungtinėse Valstijose, o tai, kad Barselonoje nustatytiems tikslams pasiekti ateinančių dešimtmetį prireiks dar 500 000–700 000 mokslininkų⁽¹⁷⁾ taip pat kelia susirūpinimą.

3.4.6 EESRK palaiko ekspertų grupės poziciją, jog būtina mokslininkams suteikti daugiau savarankiškumo ir skatinti atsakomybę (laikantis etikos principų), gerinti mokslininkų karjeros sąlygas, užtikrinti tarpdisciplininį ir geografinį judumą ir integruoti Marijos Kiuri stipendijų sistemą į nacionalines bei regionines programas naudojant jas judumui tarp valstybinių ir privačių mokslinių tyrimų sektorių didinti.

⁽¹⁴⁾ EESRK keletą kartų išreiškė savo poziciją šia tema daugelyje nuomonių. Naujausioji – INT 269 – CESE 1484/2005, 4.12 ir kitos dalys. OL C 65, 2006 3 17.

⁽¹⁵⁾ Key figures 2005, p. 53–57.

⁽¹⁶⁾ Key figures 2005, p. 47–51.

⁽¹⁷⁾ Key figures 2005, p. 12.

3.4.7 EESRK palaiko ir Komisijos pastangas sukurti Europos mokslininkų chartiją⁽¹⁸⁾, kuri yra pirmasis žingsnis teigiama kryptimi. Vis dėlto jis mano, kad valstybių narių išsipareigojimai turi būti sustiprinti ir geriau koordinuojami, kad būtų įgyvendintos paveikesnės ir darnesnės profesinio mokymo, karjeros, atlyginimų sistemos (įskaitant draudimo, pensijų ir mokesčių sistemas)⁽¹⁹⁾.

3.4.8 Reikia spręsti pasitikėjimo mokslu ir technologijomis problemą ir jų teisėtumo Europoje problemą, kuriai EESRK teikia didelę reikšmę, nes tai yra viena iš sąlygų, leidžiančių įteisinti mokslininką ir pripažinti jo veiklą ekonominiu požiūriu. Siekiant bent jau šio tikslo, reikia skubiai parengti aktyvią ir koordinuotą Komisijos ir valstybių narių politiką, aprūpinant tinkamomis priemonėmis ir ištekliais.

3.5 Vertinimo procesas

3.5.1 EESRK konstatuoja, kad Komisija įdėjo daug pastangų siekdama pagerinti vertinimo procesą konkrečiai pateikusi

vertinimo reglamentavimo dokumentų. Tikroji problema vis dėlto glūdi *ex post* vertinimo logikoje. Jei toks vertinimas apsiriboja formalios nusistatytų tikslų atitikties tikrinimu, gali likti nepasiektas tikrasis strateginis tikslas — įvertinti pagrindų programų struktūrinį poveikį ES ekonomikai ir moksliniams tyrimams, siektinus prioritetus ir su jais susijusį finansų skirstymą.

3.5.2 EESRK siūlo nustatyti rodiklius, padėsiančius tinkamai įvertinti konkurencijos ir vystymo rezultatus. Gauti mokslinių tyrimų rezultatų rodikliai turėtų padėti įvertinti finansuojamos veiklos naudą tolesniam bendrajam ES vystymuisi, o imantis naujų veiksmų — atsižvelgti į nustatytus prioritetus. EESRK aiškiai suvokia, kad automatinis įvertinimas negali pakeisti išsamaus ir kiekvienu konkrečiu atveju atitinkamos srities ekspertų atlikto vertinimo.

2006 m. gegužės 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁸⁾ 2005 m. kovo 11 d. Komisijos rekomendacija dėl Europos mokslininkų chartijos ir Priėmimo į darbą elgesio kodekso, 2005 3 22 OL L 75/67.

⁽¹⁹⁾ Žr. CESE 305/2004, Nuomonė dėl komunikato *Mokslininkai Europos mokslinių tyrimų erdvėje*, pranešėjas Gerd Wolf, 2004 4 30 OL C 110.